

FARS GRØNNE KØKKENSKOLE

En analyse af maskulinitet og kød

D

a NorthSide i 2021 offentliggjorde et tiltag om en 100 % plantebaseret festivaludtrykte mange stor utilfredshed og frustration.

I kommentarsporet til annonceringen på Facebook blev festivalarrangørerne således anklaget for at presse deres politiske agenda ned over hovederne på festivalgængerne (NorthSide 2021).

Reaktionernes omfang og indhold afslører, hvordan kød indgår i et netværk af følelser, smagsløg, subjektpositioner, hierarkier og madpræferencer, der tilsammen tilføjer kød en afgørende betydning i vores samfund. Kød er på den måde dybt indlejret i relationer mellem mennesker såvel som i vores relationer til omverdenen. I mange af kommentarerne og de efterfølgende artikler, der fulgte i kølvandet på annonceringen af det plantebaserede madprogram, udkrystalliserer netværket sig i en modvilje mod at festivalens ”grønne tiltag tilsidesætter i folks valgmuligheder og ’tvinger grøntfoder i halsen på kødædere’” (Jan, 2021). For andre var tiltaget udtryk for en positiv stillingtagen fra arrangørernes side, fordi de tog ansvar for festivalens klimaeffekter. Smagsløg og madpræferencer var her dybt indlejret i den tilhørende klimakrise, som vores kødforbrug i den grad kan siges at bidrage til.

De to modsatrettede udtryk illustrerer således forskellige fokuspunkter i det komplekse netværk, som kød indgår i. Vil man forstå netværket nærmere, giver det derfor mening at anskue det som en mosaik bestående af menneskelige og ikkemenneskelige aktører, der indbyrdes udøver deres magt og påvirker hinanden. Effekterne heraf er betydningsfulde, og de rækker langt ind i såvel som udover vores samfund

Mad og menneskers fordøjelse heraf er med andre ord indlejret i en kompleks assemblage, og i anerkendelsen heraf ligger der et opgør med den menneskecentrerede samfundsanalyse. Opgøret peger i stedet på de mangeartede former for agens, der på så afgørende vis medkonstituerer vores verden (Bennett 2021).

Den veganske intervention

I et skolekøkken halvandet år senere står jeg sammen med 10 fædre og deres børn til den første af to kursusgange med Fars Køkkenskole idet de får at vide, at indholdet på vores to fælles madaftener er vegansk. Deltagerne er ikke forud for den første kursusgang blevet oplyst om det veganske tema på køkkenskolen. Reaktionen er her langt mere subtile end den aggressive tone i kommentarsporet på NorthSides facebookopslag. Men der er alligevel noget ved de løftede øjenbryn, de underspillede jokes og deltageres kommentarer om at have føle sig ført bag lyset af den manglede annoncering af køkkenskolenes veganske indhold, som minder mig om kommentarsporets fokus på retten til at spise, hvad man vil.

Det var imidlertid heller ikke tilfældigt, at Fars Køkkenskole (i samarbejde med mig) udbød en vegansk køkkenskole. Debatten om vores kødforbrug og dets effekt på klimakrisen suppleres i disse måneder af en stadig større samtale om maskulinitet, og med projektet Fars Grønne Køkkenskole undersøger jeg relationerne mellem disse to samtidsdebatter.

Begge debatter sætter spørgsmålstegn ved de effekter, som vores individuelle adfærd har på såvel andre mennesker som vores fælles samfund og jordklode. Med mit projekt peger jeg derfor på de tråde, som rækker ind i og forbinder de to samtidsdebatter idet jeg analyserer forholdet mellem maskulinitet og kød.

Det veganske indhold på køkkenskolen bryder intentionelt med mange af deltageres måltidsforventninger. Køkkenskolen fungerer derfor som en intervention, der ved at aktivere deltageres sanser, følelser og holdninger muliggør en analyse af assemblager bestående af mennesker og fødevarer. Projektet peger derfor på en spændende forbindelse mellem Jane Bennetts nymaterialistiske tolkning af agens og handling og Judith Butlers begreb om det performative køn (Bennett 2021; Butler 1990). Med projektet viser jeg dermed, hvordan Butlers forsøg på at begrebsliggøre kroppen på nye måder, så den ”ikke længere er et passivt medium” kan tolkes i en nymaterialistisk retning (Butler 2006: 36). Jeg viser med andre ord, hvordan man kan forstå kød som en agent i spillet mellem biologi, miljø og diskurs, idet jeg fokuserer på de effekter, som kød skaber inden i, ved siden af og mellem mennesker.

Protein-maskulinitets-assemblagen

Spisning og fordøjelse udgør et særligt interessant område at forstå nymaterialisme igennem. Fordøjelsen af mad er nemlig en kompleks proces, hvor fødevarer, organer og mikrober gradvist opløses og rekombineres i nyt væv. Fødevarer rummer dermed evnen til at forme den materialitet, de kommer i kontakt med. Og ved at indgå i assemblager med fødevarer kan mennesker etablere forbindelser til kraftfulde legemer og derigennem opnå vitalitet (Bennett 2021: 109).

På Fars Grønne Køkkenskoler undersøgte vi menneskers møde med fødevarer. Og på en fælles gennemgang af livretter cementeredes kød som en vigtig aktør i diverse måltidsassemblager, idet det udgjorde hovedelementet i størstedelen af mændene og deres børns livretter. Gennemgangen afslører dermed at kød er en særlig attraktiv fødevarer til indgå i forbindelse med. Det er måske ikke så underligt, hvis man hvis man betragter kødets ernæringsmæssige tæthed og komplekse smagsprofil.

Nedbrydningen af protein fra kød begynder allerede i munden ved den første bid og fortsætter dernæst gennem mavesækken, indtil dets materie er opløst i så små partikler, at det kan indtræde i blodbanerne og transporteres til muskelcellerne, hvor de fungerer som byggesten til at danne nye proteiner (P de Souza et al 2010). Processen finder sted i alle kroppe, der indtager kød. Alligevel forstås opbygningen af muskelmasse ofte som en maskulin identitetsmarkør. Kødets materialitet er ikke i sig selv nok til at skabe denne effekt, og jeg argumenterer derfor for, at effekten opstår i mødet mellem kødproteiner og kønsperformativitet. Gennem mine interviews har jeg derfor forsøgt at komme dette møde nærmere, og her tydeliggjordes betydningen af maskuline (krops)idealer:

"Og så tror jeg også, at det kan være sådan det der med, at kvinder er bedre til at fornemme følelser, og at mænd er bedre til at handle. Tror jeg. Og herhjemme tror jeg også, at arbejdsfordelingen er sådan meget, at jeg står for sådan de praktiske ting"

Ved (dagligt) at spise kød og opbygge muskelmasse kan mænd leve op til og efterligne samfundsmæssige idealer om, hvordan en maskulin krop ser ud og ikke mindst, hvad den kan. Kød spiller derfor en væsentlig rolle i den maskuline kønsperformativitet, fordi mænd ved at spise kød performer deres maskuline identitet, og herigennem konstituerer sig som legitime subjekter (Butler 2006: 23).

Sammenfiltreringerne af virkningerne fra maskuline idealer og kødproteiner påvirker dermed indbyrdes hinanden og forstærker herigennem køds effekter på maskuline menneskekroppe (Bennett 2021: 104). Effektiviteten styrkes desuden af det forhold, at måltider gentages flere gange dagligt, hvormed det bliver muligt for kød-maskulinitet-assemblagen at stabilisere sig og udøve indflydelse. Assemblagen fungerer som en af de virkninger, der producerer maskuline subjekter (Butler 2006: 54).

Den kan derfor forstås som et ontologisk møde mellem Bennetts nymaterialisme og Butlers poststrukturalisme, fordi effekterne fra sammenfiltreringen af kødets materialitet og den maskuline diskurs muliggør en gøren, der skaber maskuline subjekter.

Hierarkier og diæter

Ved at spise kød sikrer mænd en forbindelse til maskuline kropsidealer. Det veganske måltid afviger per definition fra denne assemblage, og manglen på kødprotein bryder ikke blot med maskuline kropsidealer, men forbindes også negativt med det at være ekstrem og til besvær.

Opfattelsen af vegansk mad som noget ekstremt understreger den kontrast, der eksisterer mellem den forventede maskuline kødbaserede diæt og det veganske måltid.

Kødprotein-maskulinitet-assemblagen cementerer nemlig indtaget af kød som en socialt accepteret praksis, der bidrager til at styrke maskuline kønsroller. Veganske diæter afviger fra denne norm og ekskluderes derfor fra den maskuline identitetskonstruktion, hvilket afslører det underliggende hierarki, som den kødbaserede maskulinitet reflekterer.

Ved at afvige fra den forventede kødspisende adfærd, identificeres veganere negativt med en ekstremitet, som vedrører det at være til besvær eller at være unormal. Det at spise kød forstås modsat som et tegn på en normalitet, som mændene fra køkkenskolen ser sig selv i.

Ekstremiteten i den veganske diæt dissocieres dermed fra den 'normale' maskulinitet, og kød fastholdes herigennem som en central komponent i maskuline idealer. Tilknytningen til kød sikrer dermed mænd adgang til maskuline, normale fællesskaber, der er konstitueret i modsætning til den veganske ekstremitet. Kød er på den måde med til at demarkere fællesskaber gennem en negativ italesættelse af afvigende diæter.

Perspektiver

Min analyse identificerer en vigtig assemblage bestående af maskuline (krops)idealer og kødproteiner. Denne identifikation bidrager til vores forståelse af kønsrelationer og madkulturer, og muliggør endvidere en analyse af de effekter, kød har på måltidsassemblagers forhandlinger om køn, familieliv og madpraksisser.

Analysen muliggør derfor en diskussion af den rolle, som mad spiller i vores politiske liv i relation til klima og biodiversitetskriserne. Analysen peger desuden på en række tiltag man fx i køkkenskoler regi kan iværksætte for at etablere nye mulighedsrum, der udvider mænds erfaringer med mad.

Analysen er foretaget på baggrund af et mindre datasæt, og giver derfor anledning til at iværksætte et større projekt, der i højere grad åbner op for flere af de mange nuancer, der er på spil inden for et så betydningsfuldt emne.

Vejledt af Sophie Wengerscheid og Lars Tønder.

LITTERATUR

Bennett, Jane. (2021). *Levende materialitet*. København: Mindspace.

Butler, Judith (1990). *Gender Trouble: feminism and the subversion of identity*. New York ; London: Routledge.

Jan (2021, 14. oktober). At trække 'plantkortet' virker som en ren og skær politisk beslutning og det klæder ikke en festival der ønsker at [kommentar til indlægget ”NorthSide bliver plantebaseret”]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=423661915808082>

NorthSide. (2021, 14. oktober). NorthSide bliver plantebaseret. [Statusopdatering m. video]. Facebook. <https://www.facebook.com/watch/?v=423661915808082>

P de Souza, Genaro, Patrícia, and Lígia Araújo Martini. "Effect of protein intake on bone and muscle mass in the elderly." *Nutrition reviews* 68.10 (2010): 616-623.